

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์	การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนางานทันตสาธารณสุข ในศูนย์สุขภาพชุมชน อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น	
ผู้เขียน	นางสาวสุมาลี ไชยแสนทา	
ปริญญา	ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (วิจัยและสถิติการศึกษา)	
คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	รองศาสตราจารย์ ดร.บุบผา วัฒนาพันธุ์	ประธานกรรมการ
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปิยะนารถ จาติเกตุ	กรรมการ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพของชุมชน ซึ่งครอบคลุมถึงการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมสุขภาพช่องปากของบุตรหลานก่อนวัยเรียน การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศนในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ และสุขภาพช่องปากของเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนบ้านโนนห้อง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น บุคคลผู้ที่มีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยรวมจำนวน 83 คน ประกอบด้วย ผู้ปกครองเด็ก กลุ่มแกนนำชุมชน ครู เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และผู้วิจัย ทั้งนี้ได้นำเอาการประชุมระดมความคิดแบบมีส่วนร่วมตามกระบวนการ A-I-C มาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมและสร้างการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพ 5 ขั้นตอนคือ 1) การวิเคราะห์ที่พิจารณาและหาสาเหตุของปัญหา 2) การวางแผนการปฏิบัติงาน 3) การปฏิบัติตามแผนปฏิบัติงาน 4) การติดตามประเมินผลระหว่างการปฏิบัติงาน และ 5) ประเมินผลการปฏิบัติงานเมื่อสิ้นสุดกระบวนการ

ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษา การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ การสนทนากลุ่มย่อย การสังเกตการมีส่วนร่วม และการบันทึกสุขภาพช่องปาก เป็นวิธีการที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่ากิจกรรมที่นำมาใช้โดยเฉพาะกระบวนการ A-I-C สามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเต็มที่ ใน 3 ขั้นตอนแรกตามที่วางแผนไว้ คือ 1) ชาวบ้านได้เข้าร่วมระดมความคิดเพื่อหาสาเหตุของปัญหาสุขภาพ ซึ่งทำให้ทราบปัญหาสุขภาพสำคัญที่เกิดขึ้นกับลูกหลานของตน 2) ชุมชนร่วมกันวางแผนจัดทำ โครงการและกิจกรรมเพื่อนำไปปฏิบัติการแก้ไข

ปัญหาสุขภาพและปัญหาทันตสุขภาพในเด็ก 4 โครงการ ได้แก่ โครงการส่งเสริมสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน โครงการครอบครัวอบอุ่น โครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อม และโครงการพัฒนาความพร้อมเด็กก่อนวัยเรียน 3) ผู้ปกครองเด็กและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขร่วมกันปฏิบัติในโครงการและกิจกรรมการแก้ไขปัญหา 2 โครงการ คือ กิจกรรมจัดเลี้ยงอาหารเสริมและกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปาก โดยผู้ปกครองพาเด็กไปร่วมรับประทานอาหารเสริม รับการตรวจช่องปาก ผู้ปกครองร่วมรับฟังคำแนะนำการดูแลฟันของลูกหลาน และย้อมสีฟันเพื่อประเมินประสิทธิภาพการแปรงฟันของลูกหลานซึ่งนำไปสู่การควบคุมดูแลการแปรงฟันให้ดียิ่งขึ้น ในระหว่างการดำเนินโครงการ ชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ร่วมติดตามประเมินผลระหว่างการทำงาน พบว่าการดำเนินกิจกรรมมีขึ้นค่อนข้างมากเกินไป จึงลดขั้นตอนลง และจำนวนเด็กที่เข้าร่วมกิจกรรมมีมากเกินไปจึงจัดกิจกรรมแยกตามหมู่ เป็นต้น

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชน ดังนี้ 1) ผู้ปกครองเด็กมีส่วนร่วมรับรู้ปัญหาและเกิดความตระหนักในความสำคัญจนเข้าร่วมปฏิบัติการแก้ไขสุขภาพของลูกหลานตนเอง อันนำไปสู่การทำงานพัฒนาที่หน่วยงานที่รับผิดชอบและชุมชนมีเป้าประสงค์ร่วมกัน ซึ่งเป็นการพัฒนาศักยภาพของชาวบ้านจากที่ไม่เคยมีบทบาทมีส่วนร่วมมาสู่การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในระดับการตัดสินใจคิด โครงการและร่วมปฏิบัติการแก้ไขปัญหา 2) เจ้าหน้าที่มีโอกาสได้เรียนรู้ความต้องการของชุมชนซึ่งนำไปสู่การร่วมกันวางแผนดำเนินงานให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน 3) ผู้ปกครองมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลการแปรงฟันของลูกหลานทำให้เด็กแปรงฟันได้สะอาดขึ้น พร้อมทั้งได้ให้ความสนใจต่อปัญหาทันตสุขภาพของลูกหลานเพิ่มขึ้น และ 4) สุขภาพช่องปากของเด็กได้รับการดูแลอย่างถูกต้องมากขึ้น 5) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเกิดทัศนคติที่ดีและเห็นประโยชน์จากการใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการทำงาน จนถึงกับต้องนำกระบวนการดังกล่าวไปขยายผลใช้ในการแก้ไขปัญหาด้านอื่น ๆ

Thesis Title Participatory Action Research for Dental Public Health Improvement at Ban Fang District Primary Care Unit, Khon Kaen Province

Author Miss Sumalee Chaisaentha

Degree : Master of Education (Research and Statistics in Education)

Thesis Advisory Committee

Assoc. Prof. Dr. Bupa Wattanapun	Chairperson
Asst. Prof. Piyanart Chatiketu	Member

ABSTRACT

The objective of this research was to study the effectiveness of Participatory Action Research Process in solving dental public health problems, which involved initiation of active community participation in dental health promotion of pre-school children, improvement of public health staffs interest in strengthening community action, and dental health quality of pre-school children of Noankong village, Ban Fang district, Khon Kaen province, Thailand. Eighty-three people participated in this study. There were parents of pre-school children, teachers, community leaders, public health staffs and the researcher. The participatory technique called A-I-C process was utilized to initiate mutual participation among participants in five stages of problem solving ; i.e. 1) problem identification and cause analysis 2) planing 3) implementation 4) follow up and process evaluation 5) output assessment

Qualitative research techniques were employed. Data collection was obtained through informal interview, focus group discussion, and participant observation and dental health records.

This study revealed the success of the research process in initiating active participation of villagers in the all stage of problem solving which were :- 1) Villages were actively discuss and share experience among each others in identifying health problems of their

own children 2) Four projects for community health improvement were set up. There were : Pre-school health promotion project, Loving Family project, Environment Development project and Pre-school readiness promotion project. The other two were proposed to put in the yearly plan of Noankong Tambol Administrative Council, The first two projects were implemented by The villagers 3) Parents at community health staff cooperated in conducting the two projects for dental health improvement. Parents and their children participated several activities ; i.e. supplementary food and oral check services, learning session on dental care, skill building session on effective tooth brushing and plaque examining . During activity implementation, through villagers assessment, they learned some implementation problems, such as too many activities were implemented under time limitation and too many children in each activity session. They also utilized the evaluation results to improve the consequent activities.

Through participatory action research processes in this study, community changes which supported dental public health improvement were found as the following: 1) villagers learned how to involve themselves to improve their children's dental health as well as dental public health. 2) community health staffs learned community health problems and needs and how to work with community members in order to improve dental public health. 3) parents were able to help their children to brush their teeth properly and effectively. More attention was paid to their own children oral care. 4) Children dental health was significantly improved. 5) villagers as well as health staffs gain positive attitude toward the utilization of participatory action research to improve community health.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved